НК Богдан

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ

ЧАЙНА М'ЄВІЛЬ

Вокзал на вулиці Відчаю

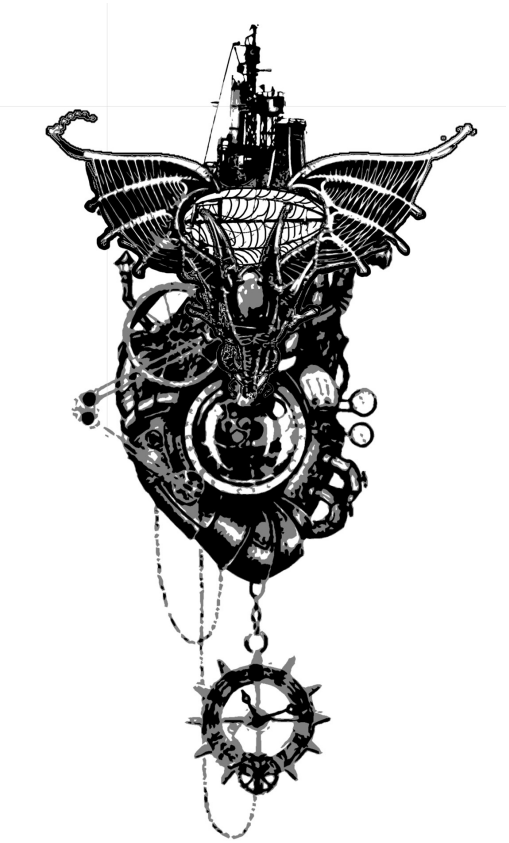

Серію «Чумацький шлях» засновано 2015 року

China Mieville, Perdido Street Station.
Copyright © China Mieville, 2000

З англійської переклали
Дар'я Беззадіна і *Наталія Сліпенко*

Дивні речі творяться у Новому Кробузоні — велетенському мегаполісі, де співіснують найрізноманітніші раси й екзотичні тварини. Живуть тут також химерні істоти, що загрожують усім решта, — глитай-нетлі. Вони вриваються у сни й свідомість містян, полюючи на них і випиваючи їхню пам'ять дотла. Навколо цих літаючих почвар зав'язуються події, що переростають у криваву драму з багатьма дійовими особами. Тут і вчений-винахідник двигуна кризової енергії зі своєю коханою хепрі (напівлюдиною-напівкомахою), тут і могутній бос злочинного синдикату, тут і представники корумпованого уряду, тут і повітряні мисливці ґаруди (напівлюди-напівптахи), тут і конструкти (щось подібне до біороботів), тут і Пороблені — організми, хірургічним способом зліплені з різних видів живих створінь. Є також водяники, какти, вірми... А між ними всіма, у різних вимірах, мандрує жахливий павук Ткач — уособлення неземної сили і мислення. Пригодницький, динамічний, фантасмагоричний сюжет роману цілком захоплює уяву читача, а деколи навіть викликає сльозу...

Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а,
м. Тернопіль, 46002, тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com *www.bohdan-books.com*
Збут: (0352) 43-00-46, (050) 338-45-20
Книга поштою: (0352) 51-97-97, (067) 350-18-70, (066) 727-17-62
mail@bohdan-books.com
м. Київ: (044) 296-89-56; (095) 808-32-79, nk-bogdan@ukr.net

Еммі

0
1
2
Милі
Річка Іржа
Річка Смола
Хадозький міст
СУХОКРАЙ
ВОРОНОВА БРАМА
Однерів міст
ІРЖАВА ЗАПЛАВА
Сухокрай
СМОЛЯНА ЗАПЛАВА
ДЗВОНАР
ОБІД
Північний Круг
Нижня Падуча Грязюка
ГИРЛО
Нетрі Гирла
ЗАХІДНИЙ ГІДД
Кінець Дзвонаря
Хітин
Гадраський міст
ЛІВА ЛІНІЯ
КРУК
Обід
Перехід Друдів
Гідд
КУРГАН СВЯТОГО ДЖАББЕРА
КІПТЯВИЙ ЗАКРУТ
ГАЛІМАРШ
Зовнішній Круг
СЛИННЕ ВОГНИЩЕ
Стенторуський міст
ЛІНЬФОРД
Слинний Базар
Ліньфорд
ВЕЛИКЕ КІЛЬЦЕ
ШЕК
Станція Підступна
Міст Мандрагори
Барвниковий міст
Міст Набоб
СЕРПОЛЕТ
Східний Стік
ЛІЧФОРД
КІНКЕН
Оранжерея
Горбистий міст
Осідок лічів
РІКОКІРКА
ВИСКЛИВА ГОРА
СТІЧНА ЛІНІЯ
Салакуські поля
Станція Валка
САЛАКУСЬКІ ПОЛЯ
РОЗХЛЮП
САНГВИН
ПУСТИР КЕТЧ
СЕБЕК КРУА
БАРАКГЕМ
ГРУБЛІС
«НОВИЙ КРОБУЗОН»

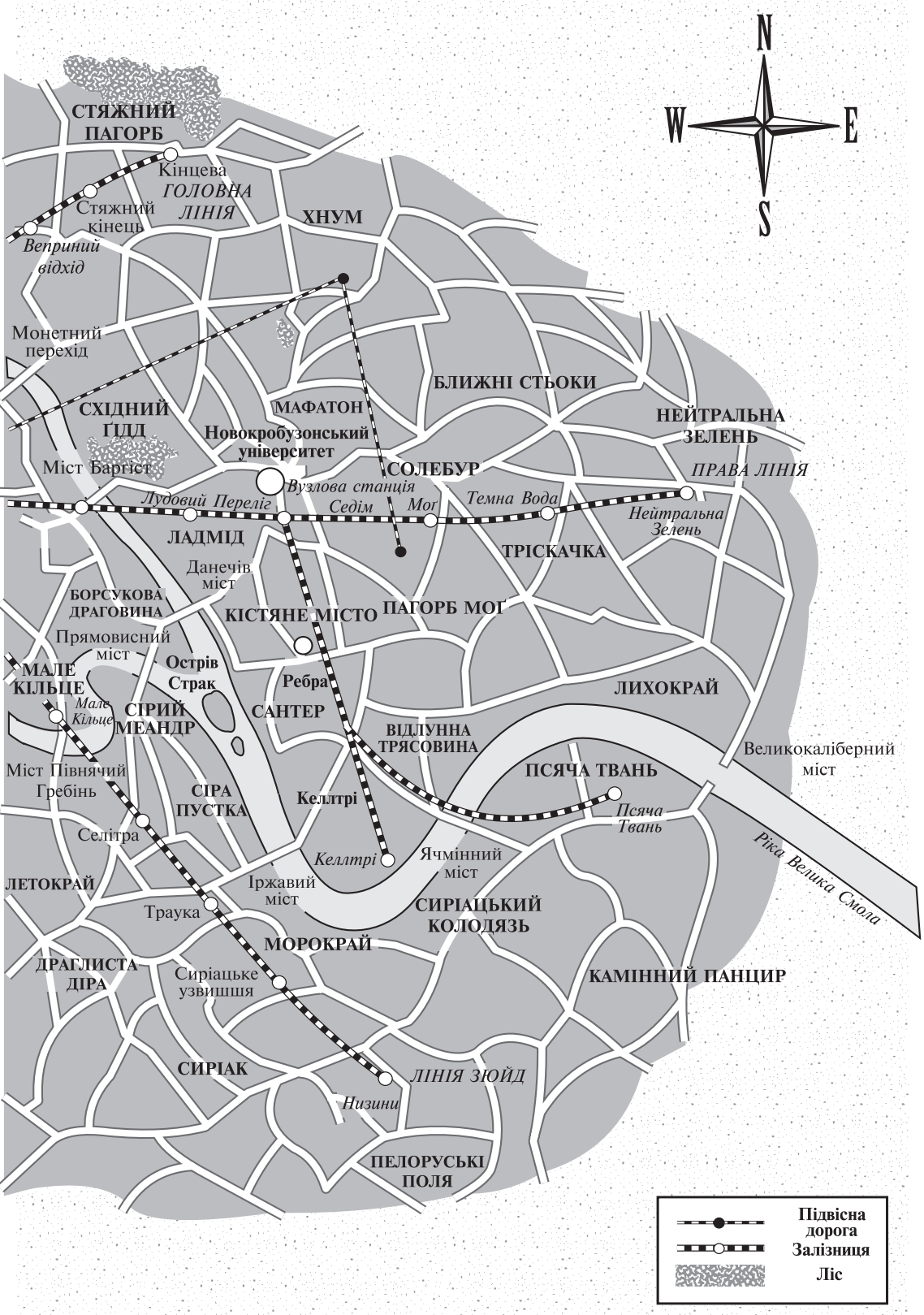
N
W
E
S
СТЯЖНИЙ ПАГОРБ
Кінцева
ГОЛОВНА ЛІНІЯ
Стяжний кінець
Веприний відхід
ХНУМ
Монетний перехід
БЛИЖНІ СТЬОКИ
СХІДНИЙ ГІДД
МАФАТОН
Новокробузонський університет
НЕЙТРАЛЬНА ЗЕЛЕНЬ
Міст Баргіст
СОЛЕБУР
ПРАВА ЛІНІЯ
Вузлова станція
Лудовий Переліг
Седім
Мог
Темна Вода
Нейтральна Зелень
ЛАДМІД
ТРІСКАЧКА
Данечів міст
БОРСУКОВА ДРАГОВИНА
КІСТЯНЕ МІСТО
ПАГОРБ МОГ
Прямовисний міст
Острів Страк
МАЛЕ КІЛЬЦЕ
Ребра
ЛИХОКРАЙ
Мале Кільце
СІРИЙ МЕАНДР
САНТЕР
ВІДЛУННА ТРЯСОВИНА
Великокаліберний міст
Міст Північний
ПСЯЧА ТВАНЬ
Гребінь
СІРА ПУСТКА
Келлтрі
Псяча Твань
Селітра
Ячмінний міст
Келлтрі
Ріка Велика Смола
ЛЕТОКРАЙ
Іржавий міст
Траука
СИРІАЦЬКИЙ КОЛОДЯЗЬ
МОРОКРАЙ
ДРАГЛИСТА ДІРА
Сиріацьке узвишшя
КАМІННИЙ ПАНЦИР
СИРІАК
ЛІНІЯ ЗЮЙД
Низини
ПЕЛОРУСЬКІ ПОЛЯ
Підвісна дорога
Залізниця
Ліс

З любов'ю та вдячністю моїй матері Клавдії та сестрі Джемаймі за їхню допомогу й підтримку. Величезна подяка всім, хто давав поради й коментарі, особливо Скотту Бічено, Максу Шеферу, Саймону Кавано та Оліверу Чітему.

Висловлюю глибоку любов і подяку Еммі Берчам, знову й завжди.

Дякую всім у видавництві «Макміллан», особливо моєму редакторові Пітеру Лейврі за його неймовірну підтримку. Безмежна вдячність також Мік Чітем, яка допомогла мені більше, ніж можна собі уявити.

У мене замало місця, щоби подякувати всім письменникам, які на мене вплинули, але хочу згадати тих, творчість яких постійно надихає і вражає мене. Тож моя скромна і щира подяка також М. Джону Гаррісону і покійному Мервіну Піку. Без них я би не зміг написати цю книжку.

«Чайна М'євіль, представник так званого "нового химерного жанру" — один із найцікавіших і найперспективніших письменників за останні два роки... «Вокзал на вулиці Відчаю» — фантастична казка, яка торує шлях, прокладений М. Джоном Гаррісоном у його "Віріконіумі", й пашить потужною енергією й вигадливістю. Розумне, характерне і доладне переосмислення сучасного фентезі. Занурюйтесь».

Карлос Руїс Сафон, автор «Тіні вітру»

«Це дивовижний роман, який гарантовано вразить і зачарує навіть найвибагливішу публіку. Він освіжає, інколи розчулює, час від часу шокує; він, без сумніву, гуманістичний і змушує задуматися».

«Times Literary Supplement»

«Надзвичайно самобутній твір... фентезі найвищої якості».

«Time Out»

«Добре написана захоплива пригодницька історія, що рясніє магічними фокусами… М'євіль не розчаровує».

«Daily Telegraph»

«Уперше порівняння з "Ґорменґастом" цілком виправдані».

Джон Куртена Ґрімвуд, «Guardian»

«Світ напхом напханий ретельно продуманими соціальними, економічними й правовими системами настільки, що від кожного уривка віє майже Діккенсівським відчуттям місця й культури».

SFX

Крізь вельд, крізь чагарники, поля й ферми, й до перших хитливих хаток, що мовби самі виросли з-під землі... Ніч довга. Берег ріки всипаний халупками, мов грибами, порослими, як їм заманулося.

Хитавиця. Нас несе глибока течія.

Позад мене чоловік натужно крутить кермо, і баржа вирівнює хід. Ліхтар гойдається й блимає нерівним світлом. Чоловік боїться мене. Я стою на носі цього суденця й дивлюся на темні брижі води.

На маслянистий гуркіт двигунів і короткі сплески ріки наростають відзвуки хаток. Шепоче вітер між дерев'яних балок і пестить криті соломою стріхи; осідають стіни і ростуть поверхи, аби заповнити простір. Десятки будинків стають сотнями, тисячами; вони розповзаються від берега в усі боки й уцятковують всю рівнину крихітними вогниками.

Вони обступають мене. Ростуть усе вищі, товщі й галасливіші. Дахи — з шиферного сланцю, стіни — тверда цегла.

Ріка вигинається і так і сяк назустріч місту. Воно раптом вигулькує перед очима, масивне, вкарбоване у простелений пейзаж. Його світло струменить довкола, розливається по скелястих пагорбах, немов багряний синець під шкірою. Його брудні башти ледь мерехтять. Я несу свою ганьбу. Я змушений схилитися перед цією велетенською явою, цим накипом на перехресті двох рік. Бруд, сморід, гул клаксонів. Товсті комини чмихають, блюють брудом у небо навіть зараз, у глуху ніч. Це не течія нас веде — саме місто засмоктує досередини. Слабкі викрики, перегуки звірини, промисловий брязкіт і гуготіння машинерії з фабрик. Залізничні колії, немов набубнявілі вени, розтинають тіло міста. Руда цегла й похмурі стіни, приземкуваті церкви, немов древні печери, майво рваних тентів, бруковані лабіринти старого міста, глухі завулки, поорана каналізаційними тунелями, немов гробницями, земля, нові пейзажі зі смітників і покришеного каменю, бібліотеки, тлусті від забутих томів, старі лікарні, будинки-башти, кораблі й металеві клешні, що піднімають з води вантажі в портах.

Як ми не вгледіли його наближення? Що за химерія рельєфу допомага кристатому чудовиську ховатися за рогом і вистрибувати зненацька перед подорожнім?

Але тікати вже пізно.

Чоловік бурмоче, розповідає, де ми. Я навіть не повертаю голови.

Цей огидний мурашник довкола нас — Воронова Брама. Трухляві будинки зморено хиляться один на одного. Річка жирно розмазує каламуть по цегляних своїх берегах, що ростуть з її глибин загатою. Там стоїть паскудний сморід.

(Цікаво, як воно все бачиться згори? Тоді місто вже не сховається; його буде видко на кілометри відстані як брудну пляму, як шмат червивого падла. Я не повинен про це думати, але не можу зупинитися. Я міг би осідлати висхідні потоки, що випускають разом із димом комини, плисти високо над гордими баштами й гидити на земних плазунів, осідлати хаос, приземлятися, де б не схотів. Я не маю так думати, я мушу зупинитися, не зараз, не так).

А ось будинки, крапотить бліді слиз, густо стікає по фасадах із горішніх вікон вапно. Прибудови вкриті захололою білою обмазкою, аби заповнити прогалини між будинками й глухими завулками. Пейзаж сотворений брижами, немов віск поплавився й застиг на покрівлях. Якийсь інший розум виліпив ці людські вулиці на власний розсуд.

Над рікою й похилими дахами бринять туго натягнуті дроти, охоплені молочно-білими згустками мокротиння. Вони гудять, немов басові струни. Щось шурхнуло над головою. Шкіпер огидно харкає у воду.

Згусток розчиняється. Показуються вузенькі вулички.

Попереду, по підвісних коліях річку з пронизливим свистом перетинає потяг. Я дивлюся туди, на південний схід, бачу, як низка вогників щезає ген далі в імлі, в пащі бегемота, що пожирає своїх жителів. Скоро їхатимемо повз фабрики. З темряви виринають здиблені крани, мов одноногі бушлі; вони де-не-де крутяться й збирають невтомні опівнічні бригади. Ланцюги гойдаються під власною вагою, немов безживні кінцівки, ліниво брязкають, а відтак повзуть до зубців і коліщат, що крутяться.

Тлусті хижі тіні манячать у небі.

Лине гул, дзвінка луна, як ніби черево міста є пустотіле. Чорна баржа суне повз скопище таких, як вона, навантажених коксом, лісом, металом, сталлю й склом. Зорі відбиваються в тутешній воді крізь райдужну плівку нечистот, фільтратів і хемічних помиїв, від чого та повзе повільно, тривожно.

(О, якби піднятись над усім цим, не чути запаху мерзоти, бруду, калу, щоби не в'їжджати в місто через цю клоаку, але я мушу зупинитися, я мушу, я не можу, не можна).

Баржа збавляє хід. Я повертаюся й дивлюся на чоловіка позаду. Він відвертає очі й тримається за кермо, вдає, ніби мене нема. Ми входимо в док, там за складом, по вінця повним, що аж його вміст перелився

через край лабіринтами велетенських коробок. Баржа маневрує поміж інших суден. З ріки вигулькують дахи. Низка хаток, занурених у воду, яким не пощастило опинитися в пристойнішому районі, тулиться до берега просмоленими цегляними боками. Вода під нами хвилюється. Зі дна річки підіймається вихор. Мертва риба й жаб'я, втомлені боротьбою за ковток повітря в цьому гнилому вариві, кружляють несамовито між пласким боком баржі й бетонним узбережжям, захоплені киплячою водовертю. Прогалина між судном і берегом щезає. Капітан вистрибує на берег і пришвартовує баржу. Яке непритаєне полегшення на його лиці. Він похмуро щось бурмотить і поспіхом допомагає зійти на берег. Я ступаю повільно, немов на жарини, і йду далі, огинаючи сміття й бите скло.

Чоловік удоволений камінцями, що я йому дав. Це Кіптявий Закрут, каже він, і я відвертаюся, коли він показує путь, аби не помітив, що я загубився (я новак у цьому місті, я боюся цих грізних споруд, від яких не сховатися), що на серці млоїть від зімкнутих наді мною склепінь і темних передчуттів.

Ближче на схід з ріки виринають два великі стовпи. Ворота колись грандіозного, нині ж подзьобаного віспою й розореного Старого Міста. Час і кислота згладили вирізьблені бувальщини, що обвивали ці обеліски; і лише спіральні жолобки, немов різьба на іржавому гвинті, лишилися цілими. За ними — низький місток (Перехід Друдів, так він каже). Я не зважаю на енергійне лопотіння чоловіка і йду геть крізь цю вибілену-визолену місцину, повз роззяплені двері, що обіцяють заспокійливу темінь і прихисток від річкового смороду. Голос шкіпера вже далеко позаду, і мені трохи радісно від того, що ніколи його більше не побачу.

Надворі тепло. На сході мріють міські вогні.

Я піду вздовж колій. Крастимуся в їхній тіні, де підвісна залізниця біжить над будинками, баштами, бараками, конторами й буцегарнями міста; йтиму під склепіннями, що тримають колії над землею. Я мушу знайти шлях у це місто.

Мій плащ (цупке сукно незвичне й болюче для шкіри) тисне, я відчуваю важкість гаманця. Це і захищає мене тут. Це, а також ілюзія, котру виплекав, моя туга і моя ганьба, мука, що привели мене в цей велетенський наріст, це запилюжене місто з кості й цегли, в цю таємну змову промисловості й насилля, вкорінену в історії й відгодованій владі, безплідну незбагненну землю.

Новий Кробузон.

ЧАСТИНА І

Доручення

Розділ перший

Угорі над ринком з розгону відкрили вікно. З нього на голови байдужого натовпу дугою вилетів кошик. Він затнувся на півдорозі, потім крутнувсь і знову посунув униз, але вже не так стрімко. Від такого небезпечного танцю залізне пруття кошика зачіпалося за стіну, зішкрябувало з неї фарбу й струшувало бетонний пил.

Сонце пробивалося крізь хмарне покривало яскравим сірим світлом. Унизу неохайно розсипалися кіоски й торгові ряди. Місто розпирав важкий сопух. Сьогодні в Драглистій Дірі був базарний день, і гострий сморід від гною й посліду в Новому Кробузоні саме тут і саме в ці години здобрювався пахощами паприки, свіжих помідорів, розігрітої олії, риби й кориці, копченого м'яса, бананів та цибулі.

Продуктові ятки тяглися далі від шумної вулиці Шадрах. Книги, рукописи й картини населяли Сельчітський прохід — алею строкатих баньянів та розкришеного бетону трохи далі на схід. На півдні, униз дорогою до Баракгема продавали всіляке череп'я, на заході — деталі двигунів, на одній бічній вуличці — іграшки, між двома іншими — одяг, і ще тьму різного краму в кожному провулку. Торгові ряди в Драглистій Дірі кучерявилися й сходилися докупи, як спиці погнутого колеса.

У Дірі будь-які межі стиралися. У тіні древніх стін і похилених висоток лежало вкупі всіляке начиння, черепки й глиняні прикраси на вутлому столі, стос трухлявих підручників. Антикваріат, секс, порошок від бліх. Між прилавків тупцювали шипуни-конструкти. У надрах закинутих будинків чубилися жебраки. Представники дивних рас купували чудернацькі речі. Драглистий Базар — вересклива буча з краму, смальцю й гендлярів. Тут панував відомий торговий закон: покупцю, начувайся.

Крамар, що стояв унизу, спостерігав за спуском кошика. Він глянув угору на підсліпувате сонячне сяйво й цегляний пил і протер очі. Потім потягнув за кінець мотузки, доки кошик не опинився в руках. Усередині лежав мідний шекель і цидулка, написана охайним вигадливим почерком. Продавець втупився у папір і задумливо почухав носа. Попорпався в продуктах і, звіряючись зі списком, поклав у кошика яйця, фрукти й трохи овочів. Він зупинився на одному з пунктів, перечитав і, облизнувшись, відрізав шмат

свинини. Склавши все, заховав шекель у кишеню, намацав решту і, прикинувши вартість доставки, кинув-таки усередину чотири стівери.

Обтерши руки об штани, задумався на хвильку, потім нашкрябав щось на папірці вугільним олівчиком і запхав його вслід за монетами.

Крамар тричі потягнув за мотузку, і кошик застрибав у повітрі. Він піднімався вище низьких дахів сусідніх будинків, уривчасто витанцьовуючи. Дорогою злякав галок, що гніздилися на нежилому поверсі, й залишив ще одну подряпину на вже щедро обшкрябаній стіні, доки не зник у вікні, з якого з'явився.

Айзек Ден дер Ґрімнебулін усвідомив, що йому це лише наснилося. Він із жахом виявив, що знову працює в університеті й марширує перед здоровенною дошкою із розпливчастими формулами важелів, сил і тиску. Вступ до матеріалознавства. Айзек тривожно вдивлявся у клас, коли в двері заглянув той чортів слимак Вермішанк.

— Я не можу працювати в цьому класі, — голосно зашепотів Айзек, вказуючи на вікно. — Базар занадто шумний.

— Це нічого, — солодко, аж гидко промовив Вермішанк. — Пора снідати. Відволічешся від шуму.

Зачувши таку дурницю, Айзек з великим полегшенням струснув із себе сон. День починався з пронизливої базарної лайки й запаху смаження.

Він розкинувся на ліжку, не відкриваючи очей. Чулися кроки Лін по кімнаті й легеньке порипування дощок. Горище наповнилося димком, в Айзека аж слина потекла.

Лін двічі плеснула в долоні. Вона знала, коли Айзек вже не спить. «Може, через те, що я рот закрив», — подумав він й усміхнувся, не розплющуючи очей.

— Тихенько, я ж іще сплю. Бідненький Айзек так натомився, — заскиглив він і скрутився клубком, немов дитина. Лін ще раз насмішкувато плеснула в долоні й вийшла.

Чоловік застогнав і перевернувся на ліжку.

— Мегера! — крикнув їй услід. — Фурія! Карга! Добре, добре, ти перемогла. Ти... ти відьма, злючка, ось хто.

Він почухав потилицю і сів, соромливо усміхнувшись. Лін, не повертаючи голови, показала йому непристойний жест.

Вона стояла біля плити гола, спиною до нього, підтанцьовуючи, а зі сковорідки порскала гаряча олія. З округлого живота Айзека сповзла ковдра. Чоловік скидався на дирижабль — тугий, дебелий і сильний. По всьому тілі густо кущилося сиве волосся.

Лін була безволоса. Під червоною шкірою виднівся кожен тугий мускул. Тіло — немов анатомічний атлас. Айзек оглядав його з радісним збудженням.

У нього засвербіло в дупі. Він поліз рукою під простирадло й почухався безсоромно, мов пес. Щось луснуло під нігтем, і він витяг руку подивитися.

На кінчику нігтя безпорадно звивалася крихітна напіврозчавлена личинка — рефлік, нешкідливий паразит хепрі. «Хробачка, певно, добряче ошелешили мої соки», — подумав Айзек і струснув комаху з пальця.

— Рефлік, Лін, — промовив він. — Пора купатися.

Лін роздратовано тупнула ногою.

Новий Кробузон був патогенним містом, здоровенною чумною ямою. Воно кишіло паразитами, інфекцією й плітками. Щомісячна хемічна обробка стала обов'язковою профілактикою для хепрі, які не бажали потерпати від свербіжу й виразок.

Лін вигорнула вміст сковорідки на тарілку й поставила її на стіл навпроти своєї. Вона сіла й жестами запросила Айзека приєднатися. Той піднявся з ліжка й поплентав до неї. Сів обережно, щоб не загнати скабку.

Айзек та Лін сиділи нагі одне навпроти одного за грубим дерев'яним столом. Айзек розумів, як вони виглядають збоку. Йому подумалося, що з цього вийшло б дивне, красиве фото. Мансарда, пилини у світлі з маленького віконечка, охайні стоси книжок, паперу і фарб поряд з дешевими дерев'яними меблями. Темношкірий чоловік, великий, опасистий і голий, з ножем і виделкою в руках, неприродно спокійний, сидить навпроти хепрі. Тонкий жіночий профіль у тіні, силует хітинової голови.

Не торкнувшись їжі, вони якусь мить дивилися одне на одного. Лін знаками сказала: «Доброго ранку, коханий», а потім взялася за сніданок, не відриваючи від нього погляду.

Саме під час їди Лін була найбільш чужою, і їхні сніданки разом були і випробуванням їхнього зв'язку, і підтвердженням. Дивлячись на неї, Айзек відчув знайоме сум'яття: негайно придушену відразу, гордість за перемогу над собою й винувату хіть.

Відблиски світла мінилися у фасеткових очах Лін. Ніжки на її голові дрібно тріпотіли. Вона взяла півпомідора й учепилася в нього щелепами-мандибулами. Вона опустила руки, і її внутрішні ротові частини заходилися пережовувати їжу, у той же час верхні щелепи не рухалися.

Айзек спостерігав, як величезний райдужний скарабей, що був головою його коханої, поглинає свій сніданок.

Він дивився, як вона ковтає, як здригається гортань, де бліде черевце плавно переходило в людську шию... хоч їй і не сподобався б такий опис. «У людей тіла, ноги, руки хепрі й голова поголеного гібона», — сказала вона колись.

Він усміхнувся й підніс до рота шмат свинини, а потім вхопив його язиком і витер жирні пальці об стіл. Злегка осміхнувся до неї. Вона гойднула йому антенками й знаками сказала: «Чудовисько моє».

«Я збоченець, — подумав Айзек, — але й вона теж».

Розмови за сніданком зазвичай проходили однобоко — Лін могла говорити жестами, поки їла, а от спроби Айзека їсти та говорити одночасно закінчувалися нерозбірливим белькотінням і обпльованим їжею столом. Натомість вони читали. Лін — мистецький бюлетень, Айзек — що під руку трапиться. Наминаючи, намацав декілька книг і газет, між яких лежав список закупів Лін. Пункт «свиняча вирізка» обведено кружечком, а під її вишуканою каліграфією вже набагато незграбніше нашкрябано: «У тебе гості??? Ласуватимеш кабанчиком?»

Айзек помахав перед нею листком.

— Що це за срака? — гримнув, порскнувши недожованим сніданком, з жартівливим, але непідробним обуренням.

Лін прочитала й знизала плечима.

«Знає, що не їм м'яса. Знає, що маю гостя на сніданок. Гра слів із "кабанчик"».

— Дякую, кохана, це я зрозумів. Звідки він зна, що ти вегетаріанка? І часто ви вправляєтеся в дотепності?

Лін якусь мить мовчки дивилася на нього.

«Знає, бо не купую м'яса». Вона стріпнула головою на таке безглузде питання. «Не хвилюйся, дотепності тільки на папері. Не знає, що я жук».

Айзека дратувала обрубаність її фраз.

— Чорт забирай, я ні на що не натякав...

Лін гойднула рукою, що прирівнювалося до вигнутої брови. Айзек роздратовано загарчав.

— Дідько, Лін! Не все, що я кажу, стосується страху викриття.

Айзек та Лін були коханцями майже два роки. Вони старалися не задумуватися про природу їхніх стосунків, однак чим довше вони були разом, тим важче ставало притримуватися цієї стратегії. Не поставлені досі питання вимагали відповідей. Невинні ремарки і криві погляди інших, мить разом, задовга для чужого ока, записка від крамаря — все нагадувало про те їхнє, у певному сенсі, таємне життя. У всьому відчувалася напруга.

Вони ніколи не казали: «Ми — коханці», тож їм ніколи не доводилося казати: «Ми не розкриємо своїх стосунків усім, лише деяким». Але збігали місяці, і ставало ясно, що саме до того все йде.

Лін почала уїдливими глумливими зауваженнями натякати, що відмова Айзека визнати себе її коханцем, у найкращому разі — боягузтво, у найгіршому — упередженість. Його сердила така короткозорість. Він усе ж розповів своїм близьким друзям про зв'язок з Лін, як і вона своїм про нього. Хоча для неї це було набагато простіше.

Лін була мисткинею. Її коло становили різноманітні вільнодумці, покровителі й нахлібники, богема й паразити, поети й памфлетисти та модняві

наркоші. Вони жили плітками і скандальними витівками. У чайних і барах Салакуських Полів походеньки Лін, які вона не афішувала, але й не заперечувала, ставали предметом обивательських балачок та інсинуацій. Її особисте життя було авангардним переступом, арт-подією, так само як минулого сезону «Конкретна музика» чи торішній «Сяк-Так!»

Отож, Айзек міг прийняти гру. У цьому світі його знали задовго до стосунків з Лін. Учений у немилості, сумнівної репутації мислитель, який покинув вельми прибуткову посаду викладача заради експериментів надто зухвалих і геніальних для вузьких університетських лобів. Яке йому діло до пристойності? Він спатиме з тим, з ким забажає, це вже напевно.

Таким його знали в Салакуських Полях, де його стосунки з Лін були відкритою таємницею, де він міг менше ховатися, обійняти її за плечі в барі й нашіптувати щось, доки вона висмоктує з губки солодку каву. Це була його історія, і принаймні напівсправжня.

Він пішов з університету десять років назад. Одначе лише тому, що, на свою біду, зрозумів, він — нікудишній учитель.

Він достатньо надивився на допитливі обличчя, наслухався несамовитого шкряботу пер переполошених студентів, аби усвідомити, що маючи розум, який безладно мечеться й перечіпається коридорами теорії, він міг навпомацки навчитися сам, однак передати таке цінне для нього розуміння не міг. Похиливши голову, він пішов звідти геть.

В іншій версії його завідувач кафедри, вічнозелений і гидотний Вермішанк, не був просто посидючим епігоном, а все ж видатним біотавматургом, який прикрив дослідження Айзека не стільки через його неортодоксальність, скільки безперспективність. Айзек, може, й блискучий учений, але ж недисциплінований. Вермішанк бавився ним, мов кошеням, змушуючи випрохувати роботу позаштатного дослідника на мізерному пайку і з обмеженим доступом до університетських лабораторій.

І саме через неї, роботу, він мусив бути дуже обачним зі своєю коханою.

Останнім часом його стосунки з університетом погіршали. Цупивши потихеньку, він за десять років устиг обладнати власну симпатичну лабораторійку. Його дохід значною мірою становили сумнівні контракти з найбільш неблагонадійними громадянами, чия потреба у премудрій науці не переставала його дивувати.

Однак дослідження Айзека — мета яких не змінилася протягом усіх років — не могли дати результатів у вакуумі. Треба було публікуватися. Треба було брати участь у дискусіях. Сперечатися, відвідувати конференції — хоча б у ролі бурлаки, бунтівливого сина. У його ренегатства були свої переваги.

Однак система вищої освіти виявилася зашкарублою не тільки на перший погляд. За двадцять років студентів-ксеніїв почали приймати в університет Нового Кробузона лише як вільних слухачів. Відкрито заявити про міжвидові стосунки радше означало найкоротший шлях до статусу вигнанця, аніж флер поганого хлопця, якого він так наполегливо домагався. Лякало не те, що редактори журналів, голови конференцій чи видавці дізнаються про них з Лін. Лякало, що побачать, як він цього не приховує. Якщо він про людське око маскуватиметься, його не вважатимуть відступником.

І все це Лін не тішило.

«Ти приховуєш наші стосунки, щоб публікувати статті для тих, кого зневажаєш», — знаками сказала вона якогось разу після того, як вони кохалися.

У гіркі миті Айзек замислювався, а що б учинила вона, якби стояла загроза вигнання з мистецького середовища.

Того ранку парі вдалося жартами й вибаченнями, й компліментами, й любощами припинити сварку в зародку. Айзек усміхнувся Лін, поки намагався влізти у сорочку, її антенки затремтіли в збудженні.

— Що робитимеш сьогодні? — запитав він.

«Збираюся в Кінкен. Треба барвоягід. Потім — на виставку у Вискливій Горі. Увечері маю роботу», — додала з жартівливим пафосом.

— Виходить, нескоро побачимося? — спитав він з лукавим усміхом.

Лін кивнула. Айзек взявся на пальцях рахувати дні.

— Може, тоді повечеряємо в «Годиннику й півнику» десь... в безділю? О восьмій?

Лін задумалася, тримаючи його за руки.

«Прекрасно», — соромливо показала вона. Невідомо, чи вона мала на увазі вечерю чи Айзека.

Вони поскладали чашки й тарілки у відро з холодною водою й залишили відмокати. Перед виходом Лін зібрала свої нотатки й ескізи, а відтак Айзек ніжно притягнув її до себе й поклав на ліжко. Він поцілував теплу червону шкіру, а вона перевернулась у його обіймах. Вона сперлася на лікоть, і він побачив, як повільно розкривається темно-рубіновий панцир і розходяться вбоки антенки. Дві половинки надкрил повністю розкрилися й легенько тремтіли. У їхній тіні розправлялися її прехороші, безпорадні комашині крильця.

Вона м'яко поклала на них його руку, щоб він міг пестити тендітні й такі беззахисні крила. Для хепрі це був найвищий прояв довіри й любові.

Повітря між ними затріщало. Член Айзека затвердів.

Він провів пальцями по розгалуженню прожилок на тремтливих крильцях, спостерігаючи, як світло проходить крізь них перламутровими тінями.

Іншою рукою зібгав їй спідницю й провів пальцями вгору стегном. Від доторку вона розвела ноги, а потім звела, захопивши його руку в полон. Він почав нашіптувати їй щось сласно-безсоромне.

Сонце над ними зробило свою дугу, й кімнатою поплили тіні вікна і хмар. Закохані не помітили, як минув ранок.

Розділ другий

Коли вони відірвались одне від одного, було вже по одинадцятій. Айзек поглянув на кишеньковий годинник і заходився незграбно підбирати одяг, думками повертаючись до роботи. Лін позбавила їх обох незручних обговорень про те, чи не вийти з будинку разом. Вона нахилилась і погладила ззаду шию Айзека своїми антенками, аж у нього забігали мурашки по шкірі, а потім пішла, поки він ще намагався взутися.

Її кімнати були на десятому поверсі. Вона спустилася з висотки; повз небезпечний дев'ятий поверх; восьмий, вкритий пташиним послідом та сповнений клекотінням галок; повз помешкання літньої пані на сьомому, яка ніколи не виходила з квартири, і далі повз дрібних злодюжок, металургів та дівчат на побігеньках і заточувальників ножів.

Двері виходили на протилежний бік від Драглистої Діри. Лін опинилась на тихій вулиці, яку лише вузький прохід відділяв від базарних яток.

Вона прямувала геть від галасливих сварок та спекуляцій до садів Себек Круа. Біля входу завжди шикувалися цілі ряди таксі. Вона знала, що деякі водії (зазвичай Пороблені) були достатньо ліберальними або ж у достатньому відчаї, щоб обслуговувати хепрі.

Що далі вона йшла по району, то більш хворобливий вигляд мали квартали й будинки. Горбиста земля повільно підіймалась у бік південного заходу, куди вона й прямувала. Верхівки дерев Себек Круа густим димом здіймалися над шифером на закинутих будівлях, що оточували Лін, а їхнє листя кололо коренасті обриси багатоповерхівок Пустиря Кетч.

Опуклі дзеркальні очі Лін бачили місто у всій його багатоликій візуальній какофонії. Мільйон малесеньких секцій цілого, кожен крихітний шестикутник палав різкими кольорами і ще більш різкими лініями; надчутлива до відхилень у світлі, вона слабко розрізняла деталі, якщо тільки не зосереджувалась так, щоб було аж трохи боляче. У кожному сегменті мертві лусочки облуплених стін залишалися для неї невидимими, архітектура зводилась до елементарних кольорових плям. Але за цим вона бачила чітку історію. Кожен візуальний фрагмент, кожна частина, кожна форма, кожен відтінок

ледь-ледь відрізнявся від свого оточення так, щоб вона зрозуміла стан усієї структури. Вона відчувала смак хемікатів у повітрі, могла визначити, скільки представників якої раси жили в тій чи іншій будівлі; вона достатньо точно відчувала вібрації повітря та звуку, щоб спілкуватись у переповненій кімнаті або відчути, як над головою проїжджає поїзд.

Якось Лін спробувала описати Айзеку, як вона бачить місто.

«Я бачу його так само чітко, як ти, навіть чіткіше. Для тебе воно одноманітне. В одному куті розвалюються нетрі, в іншому новий поїзд із блискучими поршнями, ще в якомусь — ряба розцяцькована пані під брудножовтим древнім дирижаблем... Ти мусиш все сприймати як одну картинку. Цілковитий хаос! Він тобі ні про що не каже, суперечить сам собі, змінює власну історію. Для мене кожна крихітна частинка — цілісна, кожна ледь відрізняється від попередньої, доки всі варіанти не буде враховано, крок за кроком, раціонально».

Півтора тижня Айзек був зачарований. Як завжди, він списував цілі сторінки нотаток і розшукував книжки про комашиний зір, змушував Лін брати участь у марудних дослідах щодо сприйняття глибини та гостроти зору на великій відстані, а ще експериментів з читання, які його вражали найбільше, адже він знав, що від природи вона не була до цього здатна, що вона мусила робити зусилля, як підсліпувата.

Його інтерес швидко зійшов нанівець. Людський розум не міг осягнути того, що бачили хепрі.

Довкола Лін вулиці Діри заповнювали всілякі пройдисвіти, які поспішали заробити копійчину злодійством, жебрацтвом, торгівлею чи копирсанням у купах сміття, що де-не-де перемежували вулицю. Повз неї дременули діти з деталями моторів, склепаними в незрозумілі форми. Час від часу поруч повагом ступали панове й леді з виразом невдоволення на обличчі на шляху Деінде.

Сабо Лін були мокрі від органічного гною з вулиці — солодкої здобичі для злодійкуватих створінь, що крадькома поглядали зі стічних канав. Довкола неї загрозливо нависали пласкодахі будинки, котрі перемежовувалися дощаними доріжками. Маршрути відходу, альтернативні шляхи, вулиці світу дахів над Новим Кробузоном.

Лише декілька дітей обізвали її. Ця громада звикла до ксеніїв. Вона на смак відчувала космополітичну природу цього району, найнезначніші секреції цілого розмаїття рас, з яких вона впізнавала лише деякі. Відчувався мускус інших хепрі, вогкий сморід водяників, звідкись навіть долинав приємний аромат кактоїдів.

Лін завернула за ріг на мощену дорогу навколо Себек Круа. Таксі чекали вздовж всієї залізної огорожі. Величезне розмаїття. Дво- й чотириколісні,

упряжки з конями, з насмішкуватими птера-птахами, з конструкціями на гусеницях, що кректалі парою... і де-не-де з Поробленими, нещасними чоловіками й жінками, які були і водіями, і таксі.

Лін стала перед рядами й помахала рукою. На щастя, перший же водій у ряду спрямував свого з виду непокірного птаха вперед на її сигнал.

— Куди? — чоловік нагнувся, щоб прочитати детальні інструкції, які вона нашкрябала в блокноті. — Добро, — сказав він і подав знак головою, щоб вона сідала.

Таксі було двомісним і з відкритим передом, тож Лін могла спостерігати за своїм шляхом по південній частині міста. Величезний нелетючий птах біг вистрибом, але колеса згладжували рух. Вона розслабилась і перечитала вказівки, що дала водію.

Айзеку би це не сподобалось. Анітрохи.

Лін *справді* потрібні були барвоягоди, і за ними вона їхала в Кінкен. Це була щира правда. А в одного з її друзів, Корнфеда Дайгата, *справді* була виставка на Вискливій Горі.

Але вона її не побачить.

Вона вже поговорила з Корнфедом і попросила підтвердити, що вона там була, якщо Айзек запитає (вона не уявляла, щоб він дійсно це зробив, але краще убезпечити себе). Корнфеда таке страшенно втішило: він відкинув своє біле волосся з обличчя і палко попрохав прокляти його на віки вічні, якщо він хоч слово мовить. Вочевидь, він подумав, що вона зраджує Айзека, і вважав за привілей можливість взяти участь у цьому новому повороті в її вже й так скандальному сексуальному житті.

Лін не могла прийти на його шоу. У неї були інші справи. Таксі прямувало до річки. Вона похитнулась, коли дерев'яні колеса наїхали на чималі камені бруківки. Вони повернули на вулицю Шадрах. Тепер ринок опинився на південь від них: вони були вище за місце, де закінчувалось розмаїття овочів та молюсків і перестиглих фруктів.

Над приземкуватими будинками набряком звисала вартова вежа Летокраю. Широкий, брудний, розпухлий стовп, який попри свої тридцять п'ять поверхів виглядав незбагненно присадкуватим і мізерним. Вузькі вікна розтинали його боки, наче розриви від стріл, а їхнє темне матове скло поглинало відображення. Укрита плямами бетонна шкіра вежі лущилась. На три милі на північ Лін мимохідь помітила ще вищу конструкцію: вартовий центр, Штир, пронизував землю, як бетонний шип у серці міста.

Лін витягнула шию. Над верхівкою вежі Летокраю безсоромно плив напівздутий дирижабль. Він колихався і перевалювався та розбухав, неначе вмираюча риба. Вона відчувала, як гуде його мотор попри всі шари повітря

між ними, поки дирижабль з усіх сил намагався розчинитися в попелястих хмарах.

Звідкись долинав інший приглушений шум, дзижчання в дисонансі з гудінням дирижабля. Десь неподалік завібрувала підтримувальна стійка, і капсула варти на запаморочливій швидкості полетіла на північ, до вежі.

Вона неслася на величезній висоті по натягнутій з обох боків вежі підвісній дорозі, що простягалася на північ і південь, просилена крізь верхівку вежі, мов дріт крізь якусь гігантську голку. Капсула різко зупинилася, загальмувавши об опору. З неї вийшло кілька постатей, але таксі поїхало далі, перш ніж Лін змогла роздивитись іще щось.

Поки птера-птах галопом біг до Теплиці в Річкокірці, Лін уже вдруге за день розкошувала від смаку живиці кактоїдів у повітрі. Вигнані з того скитницького притулку (звивисті, плутані шибки його крутого склепіння височіли на сході, у серці кварталу), зневажені старшими, невеличкі групи молодих кактів спирались на зашторені будівлі й дешеві афіші. Вони гралися ножами. Їхні шипи були підстрижені у випадковій послідовності, ніжно-зелена шкіра понівечена дивним шрамуванням.

Вони байдуже поглядали на таксі.

Вулиця Шадрах раптово знижувалась. Таксі балансувало на високій точці, від якої вулиці різко спадали донизу. Лін та її водієві було чітко видно сірі, поцятковані снігом зубці гір, що пишно здіймалися на захід від міста.

Перед таксі текла річка Смола.

З темних вікон, вмонтованих у її цегляні береги, подекуди нижче за відмітку високого рівня води, ледь долинали крики та гудіння виробництва. В'язниці й катівні, й цехи, і їхні спотворені гібриди — фабрики покарання, де засуджені ставали Порубленими. Судна кашляли й блювали, ідучи по чорній воді.

В полі зору опинилися шпилі мосту Набоб. За ними — там, де шиферні дахи горбились, як плечі в холод, гнилі стіни ледь трималися купи підпірками й органічним цементом, і відчувався неповторний сморід, виднівся розвалений Кінкен.

Над річкою, у Старому Місті, вулиці були вужчими й темнішими. Птераптах нервово крокував повз будівлі, слизькі від затверділого желе, що виробляли хатні жуки. Хепрі вилазили з вікон і дверей перероблених будинків. Тут їх була більшість, це було їхнє місце. Вулиці були переповнені їхніми жіночими тілами, комашиними головами. Вони купчились у печеристих дверних отворах і їли фрукти.

Навіть водій таксі відчував на смак їхні розмови: повітря було їдким від хемічної комунікації.

Щось органічне роздушилося й луснуло під колесами. «Мабуть, самець, — подумала Лін, здригаючись, уявляючи одного з тих незліченних безмозких боягузів, що ними кишіли діри й розломи по всьому Кінкені. — Туди йому й дорога».

Наляканий птера-птах опирався, не бажаючи проходити під низькою цегляною аркою, з якої крапали сталактити слизу жуків. Лін постукала по плечу водія, який саме боровся з віжками. Вона швидко нашкрябала новий напис і підняла блокнот.

«Птах не в захваті. Чекайте тут, я повернуся за 5 хвилин».

Він вдячно кивнув і простягнув руку, щоб допомогти їй спуститися.

Лін пішла, поки він намагався заспокоїти роздратовану тварину. Вона завернула за ріг на центральну площу Кінкена. Бліді соки, що стікали з дахів, не приховували вуличних вказівників на краях площі, однак назву, що на них значилась, — площа Альделіон — не використовував би ніхто з мешканців Кінкена. Навіть ті нечисленні люди та інші нехепрійські раси, що там жили, використовували новішу хепрійську назву, перекладаючи її із сичання та хлористої відрижки мови-оригіналу: Плаза Статуй.

Вона була велика й відкрита, оточена кільцем покривлених кількасотрічних будівель. Напіврозвалена архітектура шалено контрастувала з великою сірою масою іншої вартової вежі, що височіла на півночі. Дахи схилялися неймовірно круто й низько. Вікна були брудними, з візерунками темних розводів. Вона відчувала тихе заспокійливе гудіння хепрі-медсестер на операціях. Над натовпом пролинув солодкий димок: переважно хепрі, хоча де-не-де й інші раси, розглядали статуї. Вони заповнили площу: п'ятиметрові фігури тварин, рослин і чудовиськ — і реальних, і таких, що їх ніколи не існувало — виготовлені з яскраво розфарбованої слини хепрі.

Вони були втіленням нескінченних годин комунальної праці. Групи жінок хепрі цілими днями стояли спина до спини, жували пасту й барвоягоди, метаболізуючи їх, а тоді відкривали залозу в задній частині своєї голови-жука й виштовхували густу (і помилково названу) слину хепрі, яка за годину застигала в повітрі, утворюючи гладеньку, крихку, перламутрову розкіш.

Для Лін статуї уособлювали відданість та спільність, а ще — утопічні фантазії, що зверталися до абсурдної героїчної грандіозності. Тому вона жила й випльовувала своє мистецтво на самоті.

Лін пройшла повз магазини овочів і фруктів, повз рукописні знаки з великих нерівних літер, що обіцяли личинок напрокат, центри обміну мистецтвом, де можна було знайти все необхідне спорядження для мисткині хепрі.

Інші хепрі поглядали на Лін. У неї була довга яскрава спідниця, за модою Салакуських Полів, а не традиційні роздуті шаровари цих мешканок гетто. Лін була мічена. Вона була чужою. Покинула сестер. Забула вулик і групу.

«Ще б пак», — подумала Лін, з викликом змахнувши довгою зеленою спідницею.

Власниця слинної крамниці її знала, і вони ввічливо, для годиться, торкнулись антенками.

Лін поглянула на полички. Усередині крамниця була вкрита цементом з личинок, розмазаним по стінах і притуплених кутах акуратніше, ніж було заведено. Слинні товари, розташовані на полицях, що стирчали з органічної грязюки, як кістки, підсвічувались гасовими лампами. На вікні були по-мистецьки розтушовані соки різних барвоягід, тож денне світло всередину не проникало.

Лін заговорила, клацаючи й махаючи ніжками, виділяючи крихітні хмаринки запаху. Вона висловила бажання придбати багроягоди, блакитноягоди, чорноягоди, опалоягоди й фіалоягоди. Вона додала цівку захоплення високою якістю товарів у крамниці.

Лін забрала товари й поспіхом пішла.

Її нудило від атмосфери благочестивої громади в Кінкені.

Водій чекав на неї. Вона скочила позаду нього, показала на північний схід і звеліла їхати геть.

«Вулик Червоне крило, група Котячий череп, — запаморочливо подумала вона. — Я все пам'ятаю, лицемірні ви сучки! Балачок і балачок про громаду та великий вулик хепрі, поки «сестри» у Гирлі перебиваються з картоплини на картоплину. У вас нічого немає, ви оточені людьми, які знущаються, називаючи вас жуками, купують ваші витвори за безцінь, а їжу вам продають утридорога, але через те, що хтось інший має ще менше, ви величаєте себе захисницями традицій хепрі. З мене досить. Я вдягаюсь так, як хочу. Моє мистецтво — моє».

Їй стало легше дихати, коли вулиці навколо неї вже не були вкриті жучиним цементом, а єдині хепрі у натовпі були такими ж вигнанками, як і вона.

Вона сказала таксі проїхати під цегляними арками станції Слинний Базар саме тоді, коли над головою прогуркотів поїзд, ревучи паровим приводом, мов величезна капризна дитина. Він вирушав у серце Старого Міста. Лін забобонно направила таксі в бік мосту Баргіст. Це було не найближче місце, де можна було перетнути річку Іржу, сестру Смоли, але найближчим місцем була б Борсукова Драговина, трикутний шмат Старого Міста, втиснутий між двома річками аж до місця, де вони зустрічались і перетворювалися на Велику Смолу, і де в Айзека, як і в багатьох інших, була лабораторія.

Не було жодної можливості, що він побачить її у тому лабіринті сумнівних експериментів, де через суть досліджень навіть архітектурі не можна було довіряти. Але щоб навіть на мить не думати про це, вона спрямувала таксі до станції Ґідд, де Права гілка простягалась на схід на підвішених коліях, що все вище й вище піднімалися, віддаляючись од центру міста.

«Їдьте за поїздами!» — написала вона, і водій поїхав — крізь широкі вулиці Західного Ґідда, над древнім величним мостом Баргіст, через Іржу — дуже чисту і холодну річку, що стікала з Вершин Бежек. Вона зупинила таксі й заплатила, лишивши щедрі чайові. Вона хотіла пройти останню милю сама, щоб її не можна було відстежити.

Вона поспішила, щоб встигнути на зустріч у затінку Ребер, кігтів Кістяного Міста, у Злодійському кварталі. За нею на якусь мить небо було переповнене: на відстані гудів аеростат; навколо нього хаотично хиталися крихітні цятки, крилаті постаті грайливо пурхали біля дирижабля, наче дельфіни навколо кита, а перед ними всіма був інший поїзд, що, однак, прямував до центру Нового Кробузона, вузла архітектурної тканини, де застигали волокна міста, де канатні дороги варти розходилися від Штиря, як павутина, і де п'ять залізничних ліній міста сходились у величній строкатій фортеці з темної цегли й очищеного бетону, і деревини, і сталі, і каменю — грандіозній споруді, що позіхала у ницому серці міста — Вокзалі на вулиці Відчаю[1].

Розділ третій

Навпроти Айзека у вагоні сиділо дитя з батьком, потріпаним добродієм у капелюсі й заяложеному піджакові. Щоразу, як дівчинка дивилася на Айзека, той корчив їй смішні міни.

Батько шепотів їй щось і розважав фокусами. Він дав їй у руки камінця і раптом плюнув на нього. Той перетворився на жабу. Побачивши слизьку почвару, дівчинка захоплено вискнула й сором'язливо глипнула на Айзека. Підводячись з місця, він з усіх сил удавав зачудування, вибалушивши у подиві очі й широко відкривши рот. Дівчинка не зводила з нього погляду, поки він відчиняв двері потяга й виходив на станцію Підступна. Періодично ухиляючись від транспорту, він попрямував вуличками до Борсукової Драговини.

У плутанині тісних вуличок Наукового кварталу, найстарішої частини стародавнього міста, майже не було кебів чи тварин. Зустрічалися пішоходи усіх рас; стояли пекарні, пральні, майстерні — надавались усі можливі послуги, необхідні в місті. Були також пивнички й крамниці та навіть приземкувата вартова вежа у кінці Борсукової Драговини, де зливаються річки Іржа й Смола. Плакати на благеньких стінах рекламували салони, застерігали про кінець світу, вимагали вірності політичним партіям — все

[1] В оригіналі: «Perdido Street Station», де іспанське «perdido» — загублений, втрачений.

як і будь-де в місті. Однак, попри позірну нормальність, у цих місцях відчувалась якась напруга, обтяжливе чекання чогось.

Борсуки — фамільяри за традицією, які вважалися стійкими до небезпечних проявів таємних наук, — гасали всюди зі списками в зубах; їхні грушоподібні тільця зникали у спеціальних дверних отворах магазинів. Над скляними вітринами крамниць розташовувалися мансарди. Старі складські приміщення на набережній перебудували. У храмах дрібним божкам збереглися давно закинуті винні погреби. Тут, як і в інших архітектурних закапелках, мешканці Борсукової Драговини займалися своїм ремеслом. Були серед них фізики, химеристи, біофілософи й тератологи, хеміки, некрохеміки, математики, карцисти й металурги, і водяники-шамани, і такі, як Айзек, чиї дослідження не вписувалися в жодну з незліченних теоретичних категорій.

Над дахами плавали якісь чудні випари. Дві річки неспішно зливалися в один потік, над яким піднімалася пара, оскільки невідомі хемікати змішувалися течією в потужні сполуки. Помиї невдалих експериментів із фабрик, лабораторій та лігв алхеміків сполучалися самі собою в мішанку химерних еліксирів. Вода в Борсуковій Драговині мала чудернацькі властивості. Подейкували, що колись-то вуличні хлопчаки, які шукали в річковому баговинні металобрухт, ступили в якусь безколірну калюжу й заговорили давно мертвими мовами чи виловили у волоссі сарану, або ж потихеньку почали прозоріти, аж доки не зникли.

Айзек пішов тихим берегом ріки по розбитій бруківці й чіпких бур'янах Умбрового Променаду. По той бік Іржі над дахами Кістяного Міста немов гігантські бивні височіли Ребра. Бистра вода річки плинула на південь. За півмилі виднівся острів Страк. Древні брили й башти Парламенту виростали із самого краю острова. Не було якогось плавного переходу між міськими заростями й грубими лініями обсидіану, що стриміли з води, мов замерзлий фонтан.

Хмари повільно розсіювалися, відкриваючи вицвіле небо. Айзек вже бачив червону покрівлю своєї робітні, що значно вивищувалася над сусідніми будинками; попереду виднівся обліплений бур'янами двір генделика «Вмируще дитя», куди він любив заходити. Старезні надвірні столики вкривав різнофарбний шар плісняви. Наскільки Айзек пам'ятав, за ними жодного разу не сиділи.

Він зайшов усередину. Здавалося, ніби світло покинуло спроби пробитися крізь товсті зальопані шибки, і тому тут завжди панував присмерк. Стіни, крім бруду, нічого не прикрашало. У пивничці залишилися хіба найзатятіші пияки, обійнявшись із пляшкою. Декілька були наркоманами, інші — Пороблені, декотрі — і те й інше. «Вмируще дитя» приймало всіх.

Групка сухоребрих молодиків лежала пластом поперек столу, синхронно посмикуючись від дози шазби, сон-трути чи самочаю. Якась жінка стискала склянку в металевій кігтистій лапі, з якої час від часу попахкувала пара і скрапувало на підлогу мастило. Чоловік у кутку потихеньку нарізався пивом, облизуючи лисячу мордочку, трансплантовану йому замість обличчя.

Айзек стиха привітався зі старим біля дверей — Джошуа, якого перекроїли зовсім небагато, проте нещадно. Після невдалої спроби крадіжки зі зломом він відмовився свідчити проти своєї банди. Тоді магістр засудив його до вічного мовчання — у чоловіка відібрали рот, запечатавши його безшовним клаптем плоті. Щоб не жити, харчуючись рідким супом із пропущених через ніс трубочок, Джошуа вирізав собі новий рот, та від болю рука тремтіла, і вийшло щось кострубате, розірване, недороблене, суцільна трухлява рана.

Джошуа кивнув Айзеку та, обережно притримуючи пальцями рот, пожадливо заходився цмулити сидр.

Айзек попрямував у глиб кімнати. Барна стійка в одному з кутків була дуже низька, близько трьох футів від підлоги. За нею у ночвах брудної води брьохався власник закладу Сілхрістчек.

Сіл жив, працював і спав у своїй балії, похитуючись з одного її боку в інший на велетенських перетинчастих руках і жаб'ячих ногах, і його з виду безкосте тіло хилиталося, немов спухле чоловіче яєчко. Він був древній, товстий і сварливий, навіть як на водяника. Це був старий мішок з тельбухами й кінцівками, тіло без шиї відразу переходило в голову, і зі складок жиру визирало набурмосене лице.

Двічі на місяць він вичерпував воду з балії і, попукуючи й задоволено зітхаючи, змушував завсідників генделика доливати свіжої. Водяники могли провести день на суші без будь-якої шкоди для себе, та Сілхрістчек таким не клопотався. З нього сочилася похмура лінь, чим він і любив займатися у своїй паскудній воді. Айзеку все ж здавалося, що Сіл корчив із себе поганця, аби ніхто не сікався. Йому, вочевидь, подобалося бути бридкішим від усіх.

У молоді роки Айзека вів сюди хлоп'ячий захват у пошуках дна злиднів і мерзенності. Нині, вже старший, він для втіхи вчащав до більш пристойних закладів, повертаючись до Сілового куреня тільки тому, що той був недалеко від роботи, і, на диво, все частіше — із дослідницькою метою. Так Сіл почав постачати необхідні йому для експериментів зразки.

Смердюча вода кольору сечі вихлюпувалася через край балії, доки Сіл перевальцем наближався до Айзека.

— Що п'ємо, Айзе? — гаркнув він.

— «Злодійський ель».